

בנידון מצת מכונה האריכו האחרונים הרבה, הללו אוסרים והללו מתירים, והאוסרים הם הגר"ש קלוגר (קר מודעה לבית ישראל עמ' ד, שרית האלף לך שלמה השמטות לאורח סי' לב-לג), בעני חידושי הנה"ם (נד' בקר מודעה לבית ישראל), ושר"ת אבני נזר (אורח סי' תקלו-תקלז) שר"ת דברי חיים ומאידך גיסא רבו המתירים, הם הגאון בעל שואל ומשיב, הכת"ס, הערוך לנר, התפא"ר ועוד גדולים, הובאו בקר' ביטול מודעה, והשיבו על דברי האוסרים: א) כי אכן אפשר לנקות

(3) וירי אכיל

שאלת: האם מותר להשתמש במצות מכונה בשביל מצת ליל הסדר.

תשובה: כודאי. וידוע הסיפור על הגרא"ז מלצר שפעם הביאו לו מצות יד שנאפו בערב פסת, והערף לאכול ממצות מכונה שהיו לו, שכך היה נוהג בכל שנה.

ד. אין הבדל בין מצת מכונה לעבודת יד ושניהם מהודרים לכתחילה, והעיקר שתהיה מצה שמורה משעת קצירה.⁹⁵

הגדה החדשה

(ושם נדפסו כל שאר התשובות ג"כ), עיי"ש. והגר"א הכהן פארכהיימער שליט"א כתב ע"י דבר אברהם (ח"ג סי' רז) דמסיק לכללו של דבר המכונות הללו כמה וכמה מעלות טובות להן לזרזים ונוהרים וכו', ע"כ.

ואמר מו"ר שליט"א דלדינא קיימ"ל דמצות מכונה כשרות לגמרי למצות אכילת מצה בליל ראשון דפסח, וגם מי שמנהגו לא לאכול מצות מכונה, עכ"פ ודאי לדינא מותר לו לאכול מצות מכונה, וגם יכול לכתחילה ליקח מצות מכונה לכזית מצה בליל ראשון של פסח אם מאיזה סיבה רוצה בכך, ואין צריך להתיר נדר. וראיתי שכו הורה הגרשו"א (ע' הליכ"ש פ"ז סעי' י) האמנם

הגדה החדשה

לו, לחוש לדעת המחמירין בענין כשרותן של מצות מכונה למצות אכילת מצה בליל ראשון. אולם בשאר ימי החג השתמש במצות מכונה, ואף בשנים האחרונות כשהיה רוב אכילתו ממצת יד, מכל מקום אבל גם מצות מכונה. ובהיות שישן מצות מהודרת הן מאפית יד והן מאפית מכונה, הורה רבנו שהרצה לשנות מנהגו ממצות יד למכונה, צריך להתיר נדרו, והפתח יאה שאילו היה יודע שישנה עליו לב ז"ל. 45. חי' נתי' לנס' חולין ח' ע"ב. 46. דשיחות ובוטן שהיתה אפית מצות המכונה מהודרת יותר קיים רבנו המצוה בהן. וכן חי' מיעץ באותן השנים שמי שאין מנהג אבותיו לאסור בהחלט מצות מכונה יאכל מצות מכונה גם לכזית מצה בליל הסדר, אם אין לו מצות יד שהוא בטוח בהידורו (וסיפר הליכות שלמה עמוד י"ג).

הגדה החדשה

והנה הזכרנו שיש מזוג הוא חלק א' ויין וג' חלקים מים, ואם היה ביין 14% אלכוהול, הרי לאחר המזיגה יהיה 3.5% אלכוהול, וא"כ יין שבו 3.5% אלכוהול, הוא אותו יין שהיה בימי חז"ל, כך שמצד אחוזי האלכוהול אין שום פקפוק ביין כזה.

אמנם הרמב"ם כתב בהלכות חמץ ומצה (פ"ז ה"ט) שהיין של הד' כוסות בפסח יש למזוג כרי שתהיה שתיה עריכה, הכל לפי היין ולפי דעת השוטה"ל, ולכן אם אדם מרגיש שיין של 3.5% הוא כמו מיץ ענבים, עליו לקחת משהו חזק יותר כיון שהוא אינו נוותן לו את העונג של יין. מצד שני אדם שטעמו של יין אינו ערב לו, או הערבות כפי דעת השוטה"ל יתקיים ביין פחות חזק, ולפיכך ודאי שיש לנסות לשותת יין שנותן תחושה נעימה ועריכה לר' כוסות.

הגדה החדשה

[א] יהיה שלחנו ערוך מבעוד יום ב' כדי לאכול מיד (א) כשתחשך ב' ואף אם הוא בבית המדרש א' יקום מפני ש' שמצוה למחר ולאכול בשביל התינוקות ב' שלא ישנו ב' [א] אבל לא יאמר קידוש (א) [א] קודם [א] שתחשך:

הגדה החדשה

תעב (א) קודם שתחשך. דמנה דומיא דפסח, דלתיב [במדבר ט, יא] על מנחת ומרורים יאכלוהו, והפסח אין נאכל אלא צלילה, והקידוש צריך שיהיה צשעה ראיה למנה, וכתב מהר"ל

הגדה החדשה

מיד כששקעה חמה יכול להתחיל בסדר, אך לא יאכל המצות קודם צאת הכוכבים. כיוון דביה"ש הוא ספק לילה, במצה שהיא דאורייתא צריך להמתין לצאה"כ.

הגדה החדשה

כיון דזמן מצות ארבע כוסות הוא דוקא בזמן הראוי להגדה ואכילת מצה, לכן לכתחילה צריך לשתות הארבע כוסות קודם חצות, וצ"ע למה אין מדקדקין בכך.

המצוה של אכילת כזית מצה יש לאכול לבד כלי (דבר) מאכל אחר, ויש אם כן ליזהר שלא יאכל מצת מכונה עם הכזית מצה של עבודת יד, כיון דיש אומרים שאינו יוצא ידי חובתו במצת מכונה, ואם כן מצת המכונה תבטל את הטעם ממצה של יד, [ועיין בזה].

הגדה החדשה

בנוגע לשרוי' או שאר הידורים - יכולים להקל ("מאכט ניט אויס"), אבל לא בנוגע למצות של מכונה¹, כי, מצה ענינה אמונה (מיכלא דמהימנותא²), וצריכים לעבוד על זה כבר מקטנות ("פון קינד'ווייז-אן").

פסולה כי אין צה שימור לשמה, אבל מנה מנד ענמה אין צה דין עשיה כלל, ולכן לא שייך לצרך שהחיינו על עשיה. - ומה"ט י"ל דמלת מכונה כשרה כי אין צה דין עשיה כלל, ולדין שימור לשמה סגי צמה שימור את המכונה לשמה, ולא אכפ"ל מה דאינו לש ואופס אותה צידיו ממש. [א"ה. אכתי לא הצנתי צידן]

ט. מי שאינו אוכל מצות מכונה ואין לו מצות עבודת יד בלילה הראשון, האם יאכל

מצה מכונה, ודילמא צריך התרת נדרים?

תשובה: צריך היתר.

הגדה החדשה

הסתפק, אם סגי במה שהמקדש יש לו כוס של יין שאינו מבושל ושארין בו סוכר בעד הכוס הראשון, ושאר בני הבית הרי יוצאים י"ח הקידוש במה ששומעים ממנו, ומה שצריכים הם לשתות כוס לעצמם זהו מכח מצות חירות אשר היא מצות ארבע כוסות, ולארבע כוסות הרי מבואר בירושלמי הנייל דיוצאין במבושל ובקונדיטין; או דנימא, דבליל פסח בעינן שהכוס הראשון של כל אחד ואחד יהיה דינו ככוס של קידוש, וכאילו כל אחד ואחד אמר (מכח דין שומע כעונה) את ברכת הקידוש על הכוס של יין המונח לפניו, וממילא יש להצריך להדר לכתחילה לצאת י"ח שיטת הרמב"ם, שיהיה הכוס הראשון של כל אחד ואחד מבני הבית מיין בלתימבושל ושלא הוסיפו בו סוכר. ודעת רבנו היה נוטה יותר להצד השני הזה.

הגדה החדשה

עד שתחשך. מקשי' אמאי אינטיין עד שתחשך פשיטא ועוד דבגמרא גבי שבתות וימים טובים לא קמני ליה ואומר הרי"י מקורב"ל דגבי מנה דווקא צעין עד שתחשך-כלתניא צחוספתא¹ הפסח ומנה ומרור מנחתן משתחשך וטעמא משום דלתיב (שמות י"ג) ואכלו את הבשר צלילה הזה ומנה ומרור איתקשו לפסח² אבל סעודת שבת וימים טובים מני אכיל להו מצעוד יום כדאמר צפרק מפלת

הגדה החדשה

תעב א קודם שתחשך. לכוס של קידוש הוא אחד מארבע כוסות וכולן צריכים להיות צלילה (מרומת הדשן סימן קלו):

הגדה החדשה

והובא ג"כ בב"י [ד"ה אבל]. אך מהר"ל בהלכות הגדה [עמוד צב] סותר טעם זה, וכתב דעיקר הטעם שמתחילין בלילה משום טיבול ראשון ושאר סדר הגדה שצריך להיות בלילה, ואולי לא יוכל למשוך עם הקידוש עד הלילה, לכן מתחילין דוקא בלילה: [ד"ו בב"ם]